Blåfargen

Det blå huset. Blått er for mange en "yndlingsfarge", men når det gjelder fargepreferanser på hus, er det andre farger som rangerer høyere. Mange mener med rette at blått blir for kjølig i vinterlandet Norge, mens de samtidig ønsker seg det vakre og poetiske ved fargen. På listverk, detaljer er imidlertid fargen svært populær. Men hvorfor denne ambivalensen til det blå huset?

Av ifi.no

Det blå rommet

Den litt nølende holdningen til blå aekitektur kan skyldes fargens

immaterielle karakter.

Blått er himmel og hav, luft og vann, og da inkluderes alle nyanser fra

blågrønn til blåfiolett. Blåfargen har i tillegg et sterkt symbolinnhold

knyttet til det religiøse, og mange malere har benyttet fargen til å uttrykke

det åndelige aspektet i kunsten, for ikke å snakke om at det melankoliens

farge. Ut fra solens lys og nattens mørke skapte filosofen Goethe polaritetens

fargesirkel, der hvitt, gult og rødt tilhørte lyset og cyanblått, fiolett og sort tilhørte mørket. Fargesymbolikken kan tilbakeføres til menneskets urgamle opplevelse av solen som materie og himmelrommet som tomhet, rom. Blåfargens sfæriske karakter har derfor hatt et større nedslagsfelt i interiører og romkunst, enn i eksteriører. Særlig vakker kan vi oppleve den i de mange kirker og kapeller rundt i verden. Vi ser himmelfargen i de velvete kuplene, i katedralenes glassmaleriene og i kappen som svøper Madonnaskikkelsen. Mange har også gledet seg over Michelangelos kraftfulle blåfarge som pryder taket i Det sixstinske kapell i Roma, for ikke å snakke om stjernehimmelen i Sainte Chapelle i Paris.

De kostbare pigmentene

De blå pigmentene var enormt kostbare før i tiden, og den overnevnte symbolverdi må ses i sammenheng med dette. Her finner vi også en mer prosaisk grunn til den manglende tradisjonen for blå hus. I oldtiden ble blått rangert like høyt som edle metaller, og i arkitekturen var den forbeholdt konger og keisere. Vi kjenner jo betegnelsen "Kongeblå". I Norge fantes på den tiden ultramarin, framstilt av knuste edelstener (lapis lazuli), blant annet importert fra Afghanistan. Sammen med askeblå, azuritt og smalt dannet den fremfor alt en kostbar blå pallett under middelalderen. På 1600-tallet kom indigo, en mørk blåfiolett farge som vi kjenner fra regnbuens spekter. Den ble utvunnet av planter og snegler, og det var naturlig nok sparsomme mengder som tilfløt arkitekturen. Pariserblå, som ble brukt her fra 1725, var derimot mer anvendelig, og blandet med blyhvitt og gult til kjølige blågrå og blågrønne pasteller prydet den dører, vinduer og detaljer i rokokkofasadene til borgerskapet, mens vanlige folk skapte de samme nyansene fra kjønrøk.

I Statsbygd i Trøndelag holdes skikken med blå dører fremdeles høyt i hevd, men der gjelder det dørene til driftsbygningene. Fint skulle det nemlig være

den gang på 1800-tallet da bøndene gjorde storfangst i Lofoten.

Jugendperioden i begynnelsen av forrige århundre plukket opp de blågrå tonene som eksteriørfarge, og de kraftgere blåfargene i dekor. Koboltfargen var nå tilgjengelig, ja den ble til og med brutt og produsert ved Blaafargeverket på Modum. Den kjølige cølinblå fargen, som kom i bruk rundt 1860, ble også enormt populær og prydet mange kjøkken fordi den etter sigende holdt fluene borte. Først med funksjonalismen og etterkrigstidens arkitektur fikk vi de virkelig kraftige blå eksteriørfarger, men på den tiden var de fleste pigmentene kunstig fremstilt, og derfor lettere tilgjengelig i store mengder.

Den blå byen

Vi ser stadig flere blå hus dukke opp i landskapet. Som regel er de små. Ambivalensen består og fargene i det tradisjonelle bygningsuttrykket holdes i hevd. Samtidsarkitekturen byr derimot på nye muligheter. En landsomfattende undersøkelse viser at blå hus rangeres høyere i de nordlige fylkene enn ellers i landet, og i Sortland maler de hele byen blå. "Men hva med mørketiden?" spør skeptikerne. Vet de ikke at i skumringstimen overgår blåfargen alle de andre fargene i lyskraft? Dette kalles den blå timen.